

PODOBIENSTWA I RÓŻNICE MIĘDZY USTROJEM SĄDOWNICTWA W POLSCE I INNYCH PAŃSTWACH UE

SUPLEMENT DO BIAŁEJ KSIĘGI W SPRAWIE REFORM POLSKIEGO WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Rząd RP z zadowoleniem wita szeroką dyskusję wywołaną przez Białą Księgę w sprawie reform polskiego wymiaru sprawiedliwości, opublikowaną 8 marca 2018 roku. Otrzymaliśmy wiele spostrzeżeń i komentarzy, zarówno z państw członkowskich UE jak i instytucji unijnych.

Biała Księga przedstawiła szereg przykładów rozwiązań prawnych dotyczących systemów sądownictwa różnych krajów Europy. Część z nich została opisana bardziej, część mniej szczegółowo. Aby kontynuować owocną dyskusję z naszymi partnerami – i aby uniknąć w niej jakichkolwiek nieścisłości w zakresie użytych przez nas porównań, przedstawiamy Państwu ich rozszerzony opis, stanowiący uzupełnienie Białej Księgi. Jesteśmy przekonani, że będzie on przydatny dla wyjaśnienia w jakim stopniu nasze reformy są podobne do innych systemów prawnych – a w jakim różnią się od nich.

Przede wszystkim należy podkreślić, że w Unii Europejskiej nie ma dwóch identycznych systemów prawnych. Różnice między nimi wynikają z różnych doświadczeń historycznych poszczególnych państw i ze sposobu, w jaki te doświadczenia ukształtowały ich odrębne konstytucyjne tożsamości. Wagę tego pluralizmu i fakt, że pozostaje on pod ochroną prawa traktatowego Unii Europejskiej również podkreślono w Białej Księdze (p. 40 – 41 i 169 – 183).

Przykłady porównawcze wspomniane w Białej Księdze dowodzą, że w ramach europejskich standardów praworządności dopuszczalne są różne modele ustawodawstwa – i że polski model jest w pełni zgodny z tymi standardami.

Nie twierdzimy, że polskie reformy stanowią dokładną kopię rozwiązań hiszpańskich, francuskich, brytyjskich, czy niemieckich. Wręcz przeciwnie: wszystkie różnice między tymi rozwiązaniami są nam doskonale znane. W ramach Unii Europejskiej funkcjonują różne systemy prawne – ale **wszystkie one gwarantują w wystarczającym stopniu, że niezawisłość**

sędziowska i praworządność pozostają niezagrożone.

Nie są one zagrożone także w polskim systemie prawnym. Zachęcamy wszystkie państwa członkowskie, Komisję Europejską i Parlament Europejski do dokładnego przeanalizowania różnic między tymi systemami – i dokonania oceny czy są one w istocie na tyle duże, że uzasadniają twierdzenie o zagrożeniu rządów prawa właśnie w naszym kraju, jedynym wśród wszystkich państw UE.

KRAJOWA RADA SĄDOWNICTWA – I NIEZAWISŁOŚĆ SĘDZIOWSKA

W Białej Księdze wskazano Hiszpanię jako kraj z najbardziej podobnym do polskiego systemem wyboru sędziowskich członków rady sądownictwa. Jak wspomniano wyżej, przepisy te nie są w 100% identyczne – istnieją między nimi różnice. Najważniejsze z nich przedstawiono w poniższej tabeli:

	HISZPANIA	POLSKA
NAZWA	Generalna Rada Sądownictwa (<i>Consejo General del Poder Judicial</i>)	Krajowa Rada Sądownictwa
SĘDZIOWSCY CZŁONKOWIE	13 z 21 członków to sędziowie (większość ponad 3/5).	17 z 25 członków to sędziowie (większość ponad 2/3).
KTO WYBIERA SĘDZIOWSKICH CZŁONKÓW	<ul style="list-style-type: none"> 12 członków – parlament (większość 3/5, brak uzupełniającego mechanizmu większości bezwzględnej, brak dodatkowych gwarancji dla opozycji parlamentarnej; 1 członek – z urzędu (Prezes Najwyższego Trybunału). 	<ul style="list-style-type: none"> 15 członków – Sejm (większość 3/5, uzupełniający mechanizm wyboru większością bezwzględną, który jednak nigdy nie został użyty); co najmniej 40% członków wybieranych spośród kandydatów z poparciem klubów opozycyjnych; 2 członków – z urzędu (Pierwszy Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego).
JAK WSKAZYWANI SĄ KANDYDACI	Poparcie 25 innych sędziów lub stowarzyszenia sędziów.	Poparcie 25 innych sędziów lub grupy 2 000 obywateli (z obecnych 15 członków Rady 14 wybrano z poparciem sędziów, 1 – z poparciem obywateli).
INNI CZŁONKOWIE	8 przedstawicieli różnych zawodów prawniczych – wybieranych przez parlament.	<ul style="list-style-type: none"> Minister Sprawiedliwości; 6 przedstawicieli parlamentu; przedstawiciel Prezydenta RP.
KADENCJA	Jednolita, 5-letnia, <u>niezwiązana z 4-letnią kadencją parlamentu.</u>	Jednolita, 4-letnia (rozpoczyna się w połowie 4-letniej kadencji Sejmu <u>i również nie jest z nią związana</u>).
CZY CZŁONKÓW RADY MOŻNA ODWOŁAĆ PRZED UPŁYWEM KADENCJI	Tak. Sama Rada może odwołać swojego członka w razie poważnego naruszenia przez niego jego obowiązków ¹ .	Nie. W wyniku orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, który uznał dotychczasową praktykę indywidualnych kadencji członków KRS na niezgodną z Konstytucją RP, kadencje te zostały przerwane przed ich zakończeniem.

¹ Art. 580 (4) hiszpańskiej ustawy organicznej o władzy sądowniczej – *Ley Orgánica del Poder Judicial*.

Trybunał wielokrotnie orzekał, że jest to dopuszczalne, gdy wymaga tego ochrona interesu publicznego (orzeczenia z 31 marca 1998 r. – K 24 / 97, 26 maja 1998 r. – K 17/98, 23 czerwca 1999 r. – K 30/98, 13 lipca 2004 r. – K 20/03 i 20 czerwca 2017 r. – K 5/17). Trzeba podkreślić, że **indywidualne kadencje 13 członków KRS i tak wkrótce by się zakończyły (w ciągu najbliższych kilku tygodni), a do 2020 roku w Radzie pozostałoby jedynie 2 sędziowskich członków – co w efekcie doprowadziłoby do jej paraliżu.** Kwestia ta została szczegółowo wyjaśniona w Białej Księdze (p. 133).

Przed wszystkim jednak po tym jak sędziowscy członkowie zostaną już wybrani do obu ww. rad sądownictwa, **ani parlamenty, ani jakiegokolwiek inne organy nie mają narzędzi by wpływać na ich decyzje.** W Hiszpanii członkowie CGPJ mogą zostać odwołani tylko gdy sama rada tak zdecyduje – w Polsce nie ma takiej możliwości w ogóle.

Warto w tym kontekście wspomnieć, że **członkowie KRS cieszą się nawet szerszymi gwarancjami niezależności niż Rzecznik Praw Obywatelskich.** Tymczasem sprawujący obecnie tę funkcję Adam Bodnar otwarcie krytykuje polski rząd i nikt nie zarzuciłby mu, że jest w jakikolwiek sposób uzależniony od parlamentarnej większości – i to pomimo tego, że prawo pozwala Sejmowi na jego odwołanie ze wskazanych w nim przyczyn. Przepisy te obowiązują od 1991 roku i nigdy nie były uznawane za zagrożenie dla praworządności.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

SĘDZIOWSCY CZŁONKOWIE KRS

	RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH	SĘDZIOWSCY CZŁONKOWIE KRS
POWOŁYWANIE	Sejm bezwzględną większością głosów za zgodą Senatu ² .	Sejm większością 3/5 głosów ³ .
DISMISSAL	RPO może zostać odwołany w razie zrzeczenia się wykonywania obowiązków, trwałej niezdolności obywatelskiej (potwierdzonej zaświadczeniem lekarskim), złożenia niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego, a także jeśli Sejm uzna, że	Sejm (ani żaden inny organ) nie może odwołać członka Krajowej Rady Sądownictwa. Mandat członka może wygasnąć w razie śmierci, zrzeczenia się mandatu, powołania na niektóre stanowiska sędziowskie (za zgodą samego sędziego) lub wygaśnięcia albo

² Art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich.

³ Art. 11d ust. 4 ustawy z 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa.

sprzeniewierzył się swemu sędziemu rozwiązania stosunku służbowego sędziego (np. w wyniku wyroku sądu dyscyplinarnego).
ślubowaniu.

W Białej Księdze wspomniano pokrótce także kilka innych krajów, w których radach sądownictwa nie ma większości sędziowskiej. Wszystkie dane pochodzą z przewodnika Europejskiej Sieci Rad Sądownictwa (ENCJ)⁴ i zostały wskazane w przypisach (p. 64, przypisy nr 44 – 47). Przykłady te zostały przywołane zbiorczo by pokazać, że w wielu krajach UE funkcjonują bez przeszkód rady sądownictwa w których sędziowie nie mają większości – i z tej przyczyny ich opis był jedynie skrótowy. Więcej szczegółów na ten temat przedstawiono poniżej:

W DANII istnieją dwie rady – jedna zajmuje się administracją sądową (*Domstolsstyrelsen*) i składa się z 11 członków (w tym 5 sędziów), druga – nominacjami sędziowskimi (*Dommerudnævnelserådet*) i składa się z 6 członków (3 sędziów). Tylko pierwsza z nich została wspomniana w Białej Księdze, co mogło zostać źle zrozumiane. Warto jednak zaznaczyć, że **w żadnym z tych organów sędziowie nie mają większości** – a mimo to duński wymiar sprawiedliwości oceniany jest jako najbardziej niezawisły w Europie (badanie EU Justice Scoreboard 2017, również przywołane w Białej Księdze – p. 129).

Najwyższa Rada Sądownictwa **WE FRANCJI** (*Conseil Supérieur de la Magistrature*) składa się z 7 *magistrats du siège* (których ENCJ określa jako "sędziów"), 7 *magistrats du parquet* (określonych przez ENCJ jako "prokuratorzy") i 8 innych osób reprezentujących różne zawody prawnicze, wskazywanych przez Radę Stanu (*Conseil d'État*) – 1 osoba, prezesa rady izb adwokackich (1 osoba), Prezydenta Francji (2 osoby), przewodniczącego Zgromadzenia Narodowego (2 osoby) i marszałka Senatu (2 osoby). Rada dzieli się na dwa zgromadzenia: jedno z nich zajmuje się sprawami sędziów, a drugie – prokuratorów. **Ani *magistrats du siège* ani *magistrats du parquet* nie mają większości w zgromadzeniach, które rozpatrują ich sprawy** (stanowią mniejszość, gdy zgromadzenie podejmuje decyzje w sprawach nominacji sędziowskich, lub połowę członków w sprawach dyscyplinarnych).

Warto zaznaczyć, że różnice w przepisach regulujących status sędziego i prokuratora w poszczególnych państwach członkowskich UE to kolejny przykład na to, jak wiele różnych modeli systemu sprawiedliwości z powodzeniem funkcjonuje w Unii.

⁴ Guide to the European Network of Councils for the Judiciary, https://www.encj.eu/images/stories/pdf/workinggroups/guide/encj_guide_version_october_2017.pdf [dostęp: 19 marca 2018 r.].

Rada Sądownictwa **w HOLANDII** (*Raad voor de rechtspraak*) składa się obecnie z 4 członków (w tym 2 sędziów). Powoływani są dekretem królewskim na 6-letnią kadencję i mogą zostać mianowani ponownie na dalsze 3-lata. Kandydatów wskazuje Minister Sprawiedliwości. Ustawa⁵ pozwala na to, by Rada miała inną liczbę członków (między 3 a 5); sama Rada określa tę liczbę. Również i tu **sędziowie nie mają większości, lecz w razie remisu w głosowaniu decyduje głos przewodniczącego (funkcję tę zawsze sprawuje sędzia).**

Sędziowie stanowią mniejszość także w Najwyższej Radzie Sądownictwa **w PORTUGALII** (*Conselho Superior da Magistratura*): ma ona 8 sędziowskich członków (7 wybieranych przez swoje środowisko oraz Prezes Sądu Najwyższego – z urzędu) i 9 niesędziowskich (2 wskazywanych przez Prezydenta, a 7 – przez parlament)⁶.

W IRLANDII również funkcjonują dwie rady (podobnie jak w Danii) – Rada Służby Sądowej (*An tSeirbhís Chúirteanna*) odpowiedzialna za sprawy administracyjne, i Doradca Rada Nominacji Sędziowskich (JAAB - Judicial Appointments Advisory Board/ *An Bord Comhairleach um Cheapacháin Bhreithiúna*), zajmująca się m.in. kwestiami powołań sędziów. **W pierwszej z tych rad sędziowie mają większość (10 z 17 członków), w drugiej – mniejszość (4 z 10⁷).** To właśnie ta druga rada sprawuje funkcję zbliżoną do KRS (zajmuje się nominacjami sędziowskimi). Warto też zauważyć, że w systemie irlandzkim Rada ta pełni jedynie funkcję doradczą – to rząd decyduje kto zostanie mianowany na urząd sędziego, a przepisy pozwalają na wskazanie innych kandydatów niż ci, których rekomenduje JAAB (o ile spełniają ustawowe kryteria). Równocześnie warto podkreślić, że niezawisłość irlandzkich sądów również należy do najlepiej ocenianych w Europie (badanie European Justice Scoreboard 2017, cytowane w Białej Księdze – p. 129).

W ANGLII I WALII, Rada Sędziów składa się w przeważającej większości z sędziów (28 z 29 członków). Rada ta nie zajmuje się jednak bezpośrednio nominacjami – deleguje w tym celu 3 członków do Komisji ds. nominacji sędziowskich (Judicial Appointments Commission - JAC). **Komisja ta składa się z 15 członków, wśród których mniejszość (7) stanowią sędziowie**, 2 członków to przedstawiciele innych zawodów prawniczych, a dalszych 7 – ławnicy, którzy nie mogą być prawnikami. 15. członek – przewodniczący JAC – to także ławnik.

⁵ Art. 84 (4) ustawy o organizacji sądownictwa w Holandii.

⁶ Art. 217 – 218 Konstytucji Portugalii.

⁷ Art. 13 irlandzkiej ustawy o sądach i urzędach sądowych.

Stałych rad sądownictwa nie ma w ogóle w **AUSTRII ANI W NIEMCZECH**. W obu tych krajach sędziowie powoływani są przez organy składające się całkowicie lub w przeważającej większości z przedstawicieli innych władz (ustawodawczej i wykonawczej). Trzeba podkreślić, że panuje tam zwykle szeroki konsensus polityczny wynikający z 70-letniej tradycji, która zapewnia udział w procedurze i rządzącej większości, i opozycji. **Również środowisko sędziowskie bierze w tej procedurze udział, m.in. przedstawiając kandydatów, którzy zwykle uzyskują nominacje.** Trzeba przy tym zaznaczyć, że w niektórych sytuacjach jest dopuszczalne nominowanie sędziów wbrew tym kandydatom (por. Biała Księga – p. 127).

Równocześnie **podkreślić należy, że Polska nie twierdzi jakoby którykolwiek z ww. systemów był niezgodny z europejskimi standardami praworządności, lub choćby zagrażał jej.** Wręcz przeciwnie: różnorodność tych systemów dowodzi, że standardy te pozwalają na wiele różnych sposobów kompozycji rad sądownictwa: od zapewnienia większości sędziom (jak w Polsce i Hiszpanii), przez równowagę (jak w Danii czy Holandii) do mniejszości (jak we Francji czy Irlandii), a nawet braku obecności sędziów w takich organach (jak w wielu wypadkach w Niemczech).

Dla zapewnienia rządów prawa **najważniejsza jest ochrona niezawisłości sędziowskiej.** **Polski system zapewnia w tym zakresie szereg silnych gwarancji, m.in.:**

- immunitet w sprawach karnych (a nawet w sprawach wykroczeń drogowych);
- dożywotni status sędziego;
- nieodwoływalność;
- nieprzenoszalność;
- wysokie wynagrodzenie;
- uposażenie w wysokości 75% ostatniego wynagrodzenia po przejściu w stan spoczynku.

Wszystkie te gwarancje od dawna funkcjonują w polskim prawie, a niektóre z nich zostały niedawno dodatkowo wzmocnione (losowy przydział spraw, nieprzenoszalność). Nie ma też żadnego mechanizmu, który pozwoliłby jakimkolwiek politykowi wpływać na wyrok któregośkolwiek sądu.

Przykłady Hiszpanii, Danii, Holandii, Francji, Wielkiej Brytanii, Niemiec czy Irlandii **nie zostały przywołane by twierdzić, że sposób wyboru sędziów do KRS jest w Polsce identyczny jak w tych krajach.** Pełen kontekst tamtejszych rozwiązań jest inny, jako że inna jest ich historyczna i konstytucyjna tożsamość. Jednocześnie jest bardzo ważne, by dostrzegać zarówno różnice, jak i podobieństwa między tymi krajami – i by **na tej podstawie móc ocenić czy polskie przepisy w istocie aż tak bardzo różnią się od ugruntowanych europejskich standardów.** W zasadzie nie ma bowiem innego sposobu, by określić jaka jest treść tych standardów – niż właśnie porównanie rozwiązań funkcjonujących w poszczególnych krajach Europy.

SKARGA NADZWYCZAJNA

W Białej Księdze przywołano przykład francuskiego środka o nazwie *pourvoi dans l'intérêt de la loi* (kasacja w obronie ustawy), którym można zaskarżać ostateczne wyroki sądów bez jakichkolwiek ograniczeń czasowych, jeśli Minister Sprawiedliwości poleci to Prokuratorowi Generalnemu stwierdzając, że dany wyrok jest sprzeczny z prawem⁸.

Podobne rozwiązanie istnieje we włoskiej Konstytucji, która przewiduje instytucję o nazwie *cassazione per violazione di legge* (kasacja oparta o zarzut naruszenia prawa)⁹. I ten środek może zostać wniesiony bez ograniczeń czasowych, przeciwko orzeczeniom które naruszają wolność osobistą – jego stosowanie może być zawieszane jedynie w czasie wojny.

Polska zdaje sobie sprawę z różnic między tymi środkami, a skargą nadzwyczajną, wprowadzaną do naszego systemu ustawą o Sądzie Najwyższym. Ten ostatni środek może zostać użyty przeciwko wyrokom, które naruszają zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela **określone w Konstytucji**, które **w sposób rażący** naruszają prawo, lub które wydane zostały przy **oczywistej** sprzeczności **istotnych** w sprawie ustaleń faktycznych z treścią wyroku. **Tylko Prokurator Generalny lub Rzecznik Praw Obywatelskich mogą przedstawić tę skargę – i mogą to zrobić tylko przez 5 lat od daty uprawomocnienia się wyroku.** Co więcej, jeśli wyrok naruszał prawo, ale wywołał już nieodwracalne skutki prawne, Sąd Najwyższy może stwierdzić naruszenie – ale pozostawić wyrok w mocy (takie orzeczenie może stanowić podstawę do roszczeń odszkodowawczych, ale nie wpływa na ważność wyroku).

Wymogi prawne dla skargi nadzwyczajnej są nawet wyższe niż te, które istnieją od dawna w procedurze karnej przy tzw. „nadzwyczajnej kasacji”. Tymczasem środek ten używany jest niezmiernie rzadko (średnio w ok. 300 przypadków na miliony wyroków zapadających każdego roku).

Polska dostrzega także różnice aksjologiczne między środkami prawnymi obecnymi w systemie włoskim czy francuskim (**mogą one służyć z jednej strony ujednolicaniu orzecznictwa, z drugiej – ochronie wolności osobistej**). Motywacja dla wprowadzenia skargi nadzwyczajnej do polskiego systemu prawnego oparta jest o podobne argumenty: nowy środek odwoławczy pozwoli Sądowi Najwyższemu z jednej strony na poszerzenie ochrony praw obywateli – a z drugiej, na poprawę oczywistych i rażących błędów popełnionych przez sądy (co zdarza się nawet pomimo przeprowadzenia zgodnego z prawem procesu sądowego).

Przykłady Francji czy Włoch nie mają dowodzić, że skarga nadzwyczajna jest dokładną kopią tamtejszych rozwiązań – lecz raczej wskazać, że **w innych państwach członkowskich UE także istnieją środki prawne, których można używać bez ograniczeń czasowych, i że nie prowadzi to do niestabilności tamtejszych systemów prawa.**

⁸ Art. 621 – 622 francuskiego kodeksu postępowania karnego.

⁹ Art. 111 (1) Konstytucji Włoch.

STAN SPOCZYNKU SĘDZIÓW

W Białej Księdze przywołano dwa przykłady w kontekście **odkładania w czasie momentu przejścia sędziego w stan spoczynku** – jeden z Wielkiej Brytanii (gdzie Lord Kanclerz uprawniony jest w tym zakresie do wyrażenia zgody bądź jej odmowy¹⁰), a drugi z Francji (gdzie zgodę tę wyraża Najwyższa Rada Sądownictwa, przy udziale Ministra Sprawiedliwości w procedurze).

To kolejny dowód na to, że systemy prawa w poszczególnych krajach Unii bardzo się różnią – brytyjski Lord Kanclerz to urząd odrębny od Ministra Sprawiedliwości (lecz sprawowany przez tę samą osobę). Ponieważ Wielka Brytania nie ma jednolitej, spisanej konstytucji, dokładna rola i zakres obowiązków przypisanych do obu tych urzędów może różnić się od tego, który przypada zwykle kontynentalnym Ministrom Sprawiedliwości. Tak, czy inaczej, **Lord Kanclerz jest organem władzy wykonawczej Rządu Jej Królewskiej Mości** i odgrywa istotną rolę w procesie wyrażania zgody na zajmowanie przez sędziego urzędu po osiągnięciu wieku przejścia w stan spoczynku. **Rozwiązanie pozwalające polskiemu Ministrowi Sprawiedliwości na wyrażanie takiej zgody w odniesieniu do polskich sędziów – choć różni się w szczegółach – w istotny sposób jest do tego mechanizmu podobne.**

System francuski jest inny – ostateczna decyzja należy nie do ministra, ale do Najwyższej Rady Sądownictwa. Minister Sprawiedliwości jest jednak włączony w procedurę: sędzia zainteresowany dalszym sprawowaniem urzędu po osiągnięciu wieku przejścia w stan spoczynku zgłasza właśnie do Ministra odpowiedni wniosek, wskazując przy tym co najmniej trzy sądy tego samego lub niższego szczebla, w których chciałby sprawować nadal swój urząd. W razie potrzeby Minister może zwrócić się do sędziego o przedstawienie dalszych trzech miejsc – a następnie przekazuje do Rady wnioski o przedłużenie możliwości sprawowania urzędu w jednym z trzech (lub sześciu) sądów przedstawionych przez sędziego¹¹. W Białej Księdze skrótowo wskazano, że to Minister może przenieść sędziego do innego sądu – w rzeczywistości **decyzja w tym zakresie należy do rady sądownictwa, działającej na wniosek Ministra.**

* * *

Jedynie skrótowo przywołano w Białej Księdze fakt, że w przeszłości dochodziło do **obniżenia wieku przejścia w stan spoczynku** we Włoszech (p. 106) i w Hiszpanii (p. 195). Pośrednio wspomniany został też przykład Niemiec, przez zacytowanie wyroku TSUE z 21 lipca 2011 roku (Fuchs (C-159/10) i Köhler (C-160/10) przeciwko krajowi związkowemu Hesja, p. 100).

Polski rząd zdaje sobie sprawę, że historyczny i ekonomiczny kontekst tych zmian może różnić się od tego, z którym obecnie mamy do czynienia w Polsce. I tu jednak istnieją podobieństwa – i to takie, które uzasadniają te porównania.

---

¹⁰ Art. 26 (6) i (13) oraz art. 30 brytyjskiej ustawy o stanie spoczynku i uposażeniu emerytalnym sędziów.

¹¹ Art. 76 i art. 76-1-1 of francuskiej ustawy organicznej o statusie sądownictwa.

We Włoszech unormowania dotyczące wieku emerytalnego – a precyzyjniej, przepisy pozwalające na kontynuowanie zatrudnienia po jego osiągnięciu – były kilkakrotnie zmieniane nie tylko w stosunku do sędziów, ale **niemal wszystkich urzędników w administracji publicznej**. Przyczyny związane były m.in. z kwestiami ekonomicznymi i budżetowymi Republiki Włoskiej. Zmiany przeprowadzone w Polsce również nie dotyczyły wyłącznie sędziów – ale całego społeczeństwa: wiek emerytalny dla wszystkich obywateli został ustanowiony na takim samym poziomie (wskazano to również w Białej Księdze, p. 101).

Hiszpańskie doświadczenia z obniżaniem wieku emerytalnego również różnią się od polskich, ale i tu istnieją podobieństwa. Reforma wprowadzona w Hiszpanii w 1985 roku miała wiele przyczyn, wśród nich także chęć zmiany struktury osobowej w sądownictwie po upadku autorytarnych rządów gen. Franco. Przepisy były inne od tych wprowadzonych obecnie w Polsce (obowiązywał m.in. pewien okres przejściowy), ale różnił się też kontekst historyczny: Hiszpania rozwiązała tę sprawę 10 lat po przemianach demokratycznych – Polska nie zrobiła tego pomimo upływu niemal 30 lat od upadku komunizmu.

Również **przykład niemiecki** ma znaczenie: TSUE orzekł w odniesieniu do tamtejszych przepisów, że mogą być one uzasadnione dążeniem ustawodawcy do optymalizacji struktury wiekowej pracowników wymiaru sprawiedliwości (sprawa dotyczyła prokuratorów). To także jest jednym z powodów przeprowadzania reform sądownictwa w Polsce (Biała Księga, p. 47 i 96 – 102).

Także i te przykłady nie zostały przywołane dla uzasadnienia tezy, że zmiany dokonywane obecnie w Polsce to dokładne powtórzenie norm dotyczących wieku emerytalnego sędziów w innych krajach UE – ale po to by pokazać, że **istnieją między nimi na tyle duże podobieństwa, że zarzut o zagrożeniu dla rządów prawa jest bezpodstawny również w tym zakresie.**

* * *

Nasz rząd z zadowoleniem przyjmuje wszystkie komentarze, uwagi i pytania związane z reformą polskiego sądownictwa i z przykładami porównawczymi między prawem naszego kraju i systemami innych państw członkowskich. Pomagają one dokonać rzetelnej, merytorycznej oceny jakie standardy powinny być przestrzegane, by realizować wspólne europejskie wartości będące pod ochroną prawa traktatowego Unii. Jesteśmy również przekonani, że ocena taka powinna stanowić pierwszy krok przed podjęciem jakichkolwiek decyzji w sprawie zgodności konkretnych przepisów z tymi wartościami – i w dalszym ciągu pozostajemy otwarci na szczerą, merytoryczną i konstruktywną dyskusję w tej sprawie.